Zpráva o českém knižním trhu 2012/2013

ČKN

Říjen 2013

Vydal Svaz českých knihkupců a nakladatelů v roce 2013.

Autoři jednotlivých kapitol:
Vladimír Pistorius – 1, 2b, 2c, 3, 4, 7, 8, 9
Marek Pečenka – 2a
Jiří Michek – 5, 6
Jiří Vlček – 7
Marcela Turečková – 10, 11, 12, 13, 14

Kompletace a redakce:
Marcela Turečková

© SČKN, 2013

ISBN 978-80-902495-8-5

Obsah

1/ Struktura knižní produkce 2012 4
2/ Prodej knih 7
a/ Celkový objem knižního trhu 7
b/ Průměrná cena knihy 7
c/ Nákupy knih 8
3/ DPH 9
4/ Čeští nakladatelé 2012 11
5/ Knižní velkoobchod 16
6/ Knižní maloobchod 17
7/ Elektronické knihy 20
8/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí 22
9/ Přímá státní podpora literatury v letech 2007–2012 23
10/ Regionální podpora vydávání knih 25
11/ Možnosti vzdělávání v knihkupeckém a nakladatelském oboru 26
12/ Knihovny v ČR 27
13/ Knižní veletrhy 28
14/ Kampaně a projekty propagující četbu knih 29
Poznámky a metodika 31

1/ Struktura knižní produkce 2012

Charakter statistických dat

Naše statistická data o velikosti a struktuře produkce českých knih vycházejí z analýzy titulové produkce, neboť statistická data o finančních objemech v oblasti českého knižního trhu v současné sobě prakticky neexistují. Ve své analýze se opíráme především o dva zdroje poskytované Národní knihovnou ČR (NK), jimiž jsou každoroční Výkazy o neperiodických publikacích (VNP) a bibliografická databáze Česká národní bibliografie (ČNB).

Počet vydaných titulů

Podle ČNB vyšlo v České republice celkem 16 600 titulů s vročením 2012 (zhruba stejný počet jako v roce 2011), přičemž časový vývoj počtu vydaných titulů zachycuje následující graf:[1]

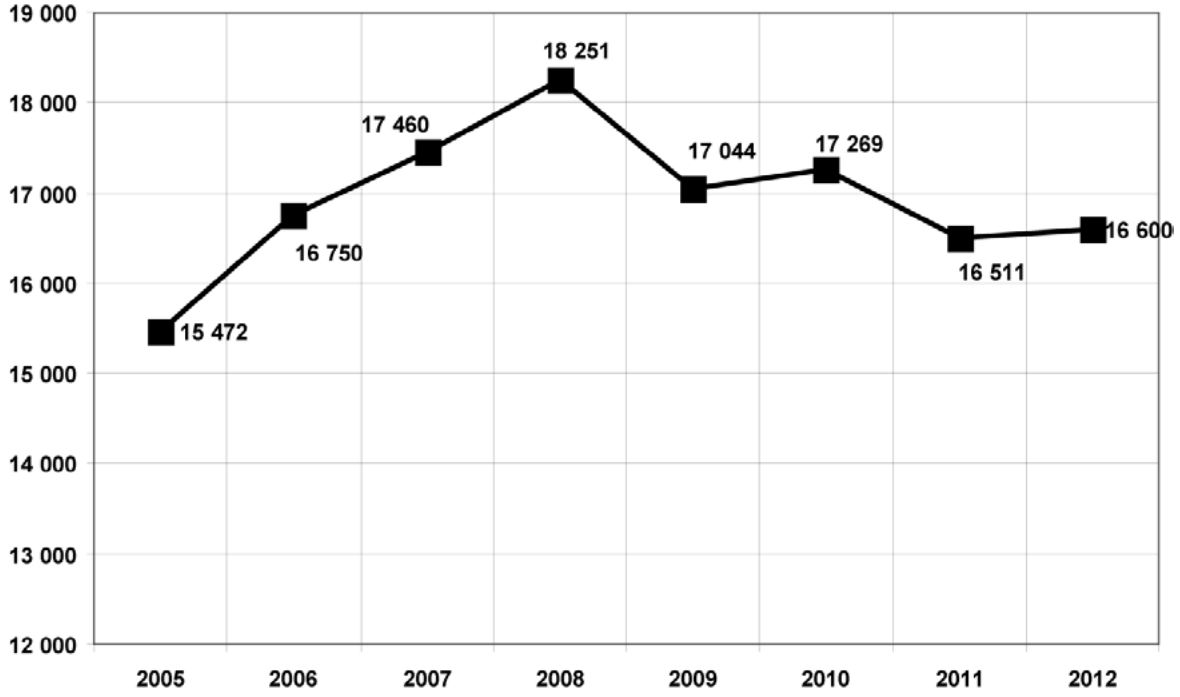

Překlady

Český knižní trh má importní charakter. Do ČR jsou dováženy knihy připravené a vytištěné v zahraničí, zejména však jsou importovány autorské licence, takže VNP za rok 2012 vykazuje, že z cizích jazyků bylo přeloženo 34,0 % všech zpracovaných titulů. Mezi jazyky, z nichž se knihy překládají, dominuje angličtina (56,7 % všech přeložených titulů). Na dalších místech je dlouhodobě němčina (16,5 %), francouzština (4,1 %), slovenština (2,2 %) a italština (2,0 %). Podíl dalších jazyků na počtu přeložených titulů pak již nepřekračuje 2 %, jak ukazuje následující tabulka s počty přeložených titulů:

Jazyk	2012	tj.	2000–2012
Angličtina	3 328	56,7 %	51,8 %
Němčina	970	16,5 %	20,6 %
Francouzština	239	4,1 %	5,5 %
Slovenština	127	2,2 %	2,5 %
Italština	66	1,1 %	1,5 %
Polština	86	1,5 %	1,5 %
Ruština	78	1,3 %	1,3 %
Skandinávské jazyky	91	1,5 %	0,9 %
Španělština	60	1,0 %	1,4 %
Latina	14	0,2 %	0,3 %
Ostatní	812	13,8 %	12,7 %

V posledním sloupci výše uvedené tabulky je vyčísleno poměrné zastoupení jednotlivých jazyků, z nichž byly pořízeny překlady do češtiny v letech 2000–2012[2]. Poznamenejme, že údaje v této tabulce jsou vzaty z VNP a vztahují se tedy nikoliv k produkci daného roku, ale k povinným výtiskům, které v daném roce do NK dorazily (viz poznámka [1]). Stejná výhrada se pak týká i následujících analýz tematického spektra a produkce dětských knih a učebnic.

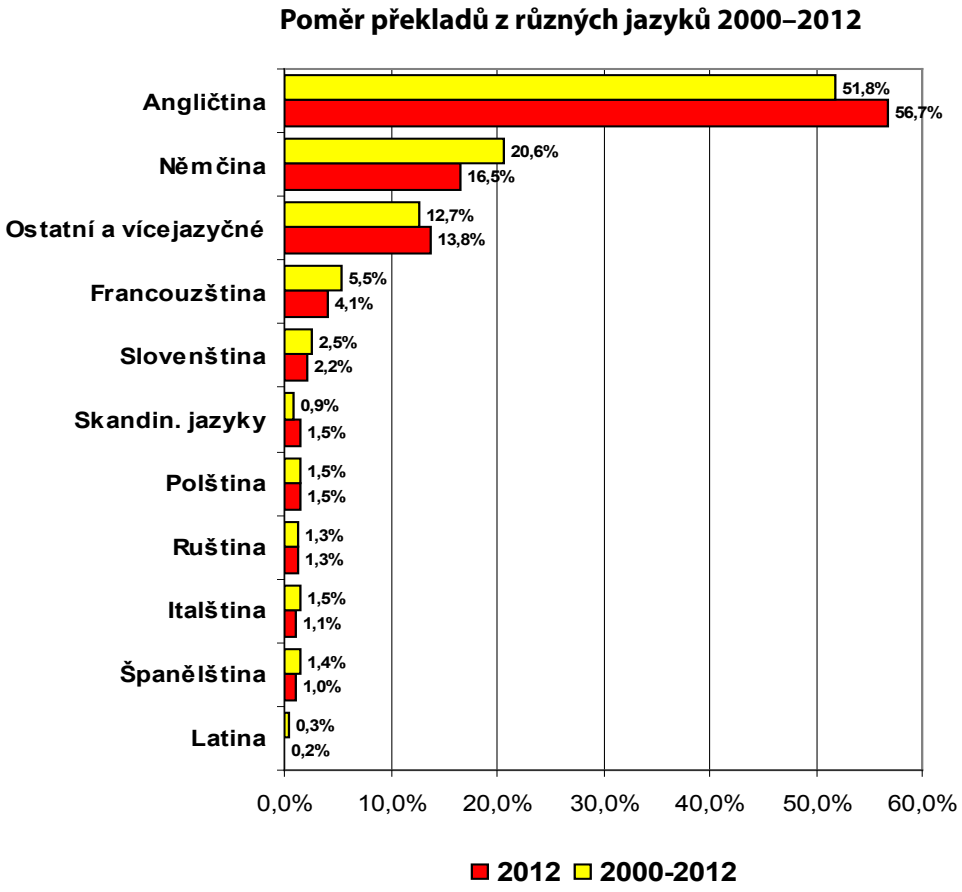

Mezi dlouhodobé trendy českého knižního trhu lze tedy počítat oslabování pozice němčiny a stagnaci francouzštiny spolu s posilováním pozice angličtiny a zvyšováním počtu překladů z dalších jazyků.

Tematické spektrum

Z hlediska tematických oblastí[3] je struktura českého knižního trhu následující:

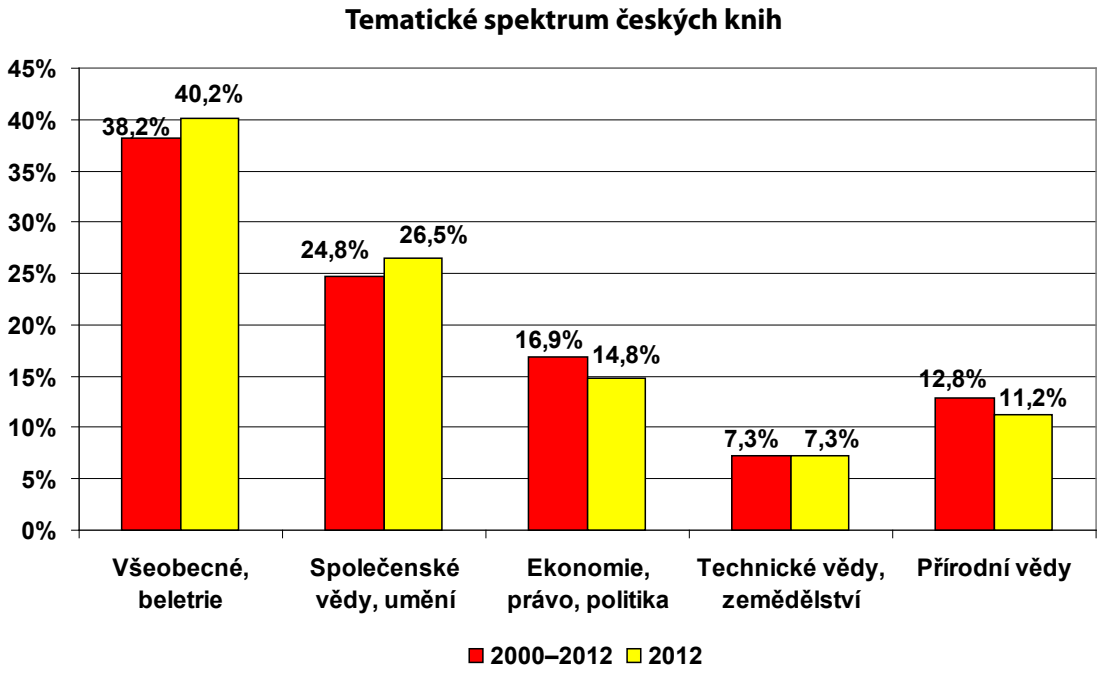

Dětské knihy a učebnice

Dětské knihy představují cca 9,8 % titulů vydaných v roce 2012, učebnice pro základní a střední školy 3,2 % a vysokoškolské učebnice 5,6 %. Z hlediska dlouhodobých trendů lze mluvit o zvyšování podílů knih pro děti (počet dětských titulů se během posledních 10 let ztrojnásobil) a naopak o výrazném poklesu poměrného zastoupení vysokoškolských učebnic, jejichž produkce poklesla během posledních šesti let v absolutních i relativních číslech o více než 30 %.

Rok	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dětské knihy	4,0 %	4,1 %	4,5 %	4,7 %	5,8 %	7,6 %	6,6 %	7,5 %	7,8 %	7,8 %	8,3 %	9,8%
Učebnice	2,4 %	2,2 %	1,7 %	2,1 %	1,5 %	2,1 %	2,0 %	3,1 %	2,1 %	2,4 %	2,6 %	3,2%
Vysokoškol. učebnice	9,8 %	8,9 %	9,7 %	8,9 %	10,0 %	9,2 %	8,9 %	8,4 %	6,3 %	6,7 %	5,8 %	5,6%

Měkké a pevné vazby

Představu o poměru měkkých a pevných vazeb (často se o nich nepřesně mluví jako o brožurách a knihách vázaných) si můžeme udělat vyhodnocením záznamů databáze ceskeknihy.cz. U knih, které vyšly v roce 2012, je poměr měkkých a pevných vazeb 133 : 100 (ve prospěch vazeb měkkých). To znamená, že měkkých vazeb je o 1/3 více. Databáze ceskeknihy.cz ovšem obsahuje pouze záznamy o 38,6 % celkové titulové produkce papírových knih v roce 2012 a není vyloučeno, že uvedený poměr může být poznamenán nějakou systematickou chybou spočívající v absenci či slabém zastoupení určitého segmentu knižního trhu. Uvedený poměr se týká pouze pevných a měkkých vazeb a nezohledňuje další typy vazeb (kroužkové, volné listy, V6 apod.).

Zdroj: SČKN

2/ Prodej knih

a/ Celkový objem knižního trhu

Zjistit objem knižního trhu pro daný rok je velmi obtížné – Český statistický úřad tato data nezjišťuje a nakladatelé a distributoři je vesměs neuvádějí. Pro účely této zprávy byl tedy vytvořen kvalifikovaný odhad, jehož základem byla data od hlavních nakladatelů a distributorů, která jsou ze zákona povinni dodat spolu s účetní uzávěrkou do Sbírky listin příslušného rejstříkové soudu (ale často se zpožděním, případně se jejich účetní rok liší od kalendářního). Tato data pak doplňují více či méně podložené odhady. Podle této metodiky[1] vychází objem knižního trhu, tj. prodej v koncových cenách přes pulty knihkupectví či e-shopů na:

8,2 mld. Kč včetně DPH, předpokládaná chyba odhadu +/– 0,5 mld. Kč. Navýšení oproti roku 2011 (7 mld. Kč) bylo způsobeno zčásti zpřesněním odhadu (započtení prodejů Reader's Digest), zvýšením DPH z 10 % na 14 % a skutečným zvýšením prodeje o cca 400 milionů Kč. Určit příčiny zvýšení prodejů, které je stále v rámci odhadované chyby, by bez dalších podkladů bylo jen spekulací.

Zdroj: SČKN

b/ Průměrná cena knihy

Průměrnou cenu knihy dnes prakticky nelze zjistit, neboť nemáme k dispozici ani přesný počet prodaných svazků ani přesnou znalost celkových tržeb realizovaných na českém knižním trhu. Při odhadu průměrné ceny knihy se proto musíme opřít pouze o číselné řady z let 1999–2012 poskytnuté laskavě několika knihkupeckými subjekty, jakkoliv jsme si vědomi toho, že nereprezentují všechny prodejní kanály (chybí mezi nimi kupříkladu internetový prodej či zlevněné knihy). Tyto údaje jsou znázorněny v následujícím grafu:

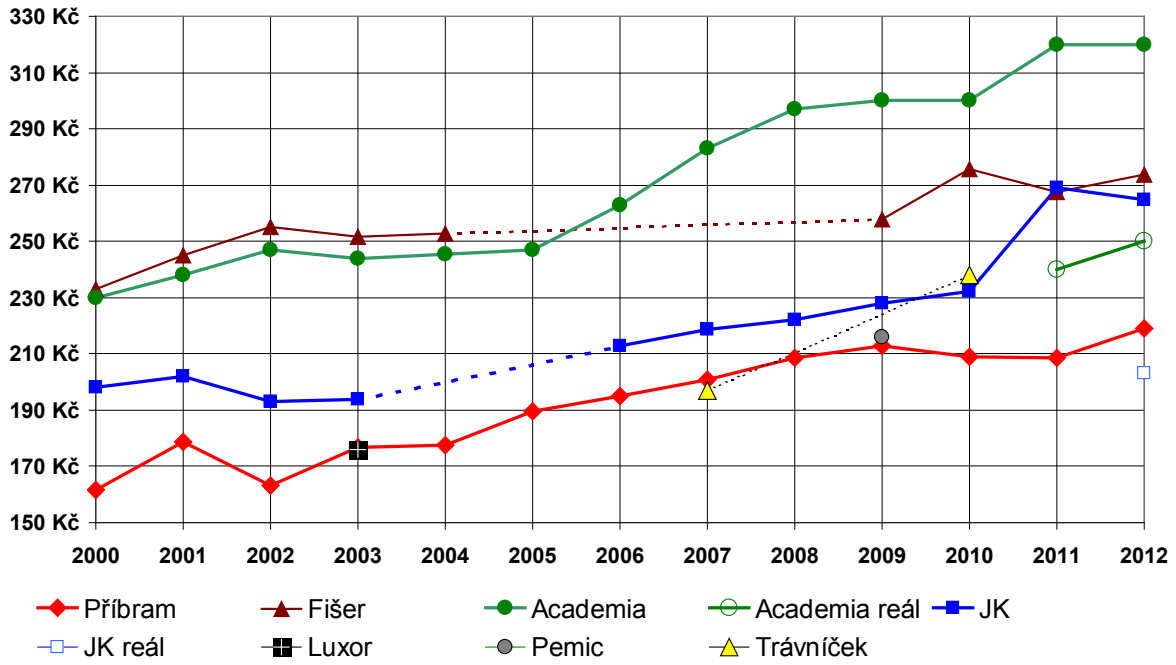

V tomto grafu jsou zaneseny údaje z prodejny okresního knihkupectví (Příbram), řetězce knihkupectví firmy Jan Kanzelsberger (JK), pražských knihkupectví Knihy Trávníček (Trávníček) a Knihkupectví Fišer (Fišer), údaje získané z výzkumů AV ČR (Trávníček), dále údaj poskytnutý v jednom

roce velkoprodejnou Neoluxor na Václavském náměstí v Praze (Luxor) a distribucí Pemic Books (Pemic).

Průměrná cena při prodeji jinými kanály se může i výrazně lišit. Tak kupříkladu průměrná cena v prodejnách Academia či Fišer v Kaprově ulici v Praze, akcentujících akademické knihy, je o 20–30 Kč vyšší, naopak průměrná cena v prodejnách se zlevněnými knihami bude výrazně nižší.

Zajímavý údaj pochází z prodejen firmy Jan Kanzelsberger: průměrná cena prodaných knih doporučená nakladatelem byla v tomto řetězci v roce 2012 sice 265 Kč, ale skutečná prodejní cena byla pouze 203 Kč (v grafu je znázorněna čtverečkem JK reál). Tento velký rozdíl (23,4 %) byl způsoben množstvím různých slevových akcí organizovaných jak nakladateli, tak distributory, a dokládá, jak se rozvolňují ceny knih.

Dvojí cena poskytnutá firmou Jan Kanzelsberger současně nastoluje otázku, zda data znázorněná v grafu byla pořízena stejnou metodikou, zda všechna zobrazují skutečné, a ne pouze doporučené ceny.

Přesto korespondence průměrných cen u širokosortimentních prodejců a uvedených prodejních subjektů (Příbram, JK, Luxor, Pemic) i jejich podobnost s průměrnou cenou zjištěnou při dotazníkovém výzkumu AV ČR z let 2007 a 2010 (viz TRÁVNÍČEK, J.: *Čteme?*. Brno, Host 2008, ISBN 978-80-7294-270-1 a TRÁVNÍČEK, J.: Čtenáři a internauti, Brno, Host 2011, ISBN 978-80-7294-515-3) nám dává důvod k opatrnému přijetí následujícího závěru:

Průměrná cena české knihy v posledních třech, čtyřech letech stagnuje někde mezi 230 Kč a 240 Kč.

c/ Nákupy knih

Podle studie Jiřího Trávníčka (TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a internauti*, Brno, Host 2011, ISBN 978-80-7294-515-3) čtenáři (ti, kdo nakupují) v roce 2010 v průměru za rok nakoupili **5,0 knih** a vydali za ně **1 214 Kč**. V přepočtu na celou populaci to je 2,3 knihy a 558 Kč.Ve srovnání s předchozím průzkumem z roku 2007 (TRÁVNÍČEK, J.: *Čteme?*. Brno, Host 2008, ISBN 978-80-7294-270-1) jde o pokles o 14 %. Rovněž se snížila částka vydaná za nákup knih, a to o 89 Kč oproti roku 2007 (tj. o 7 %).

Průměrná cena knihy činila v roce 2010 podle Trávníčka 243 Kč, v roce 2007 to bylo necelých 197 Kč.

Objem obchodu s knihami v roce 2007 byl podle Trávníčka 11,2 mld. (V roce 2010 sumu neuvádí.) Podle Trávníčkova výzkumu došlo k výraznému propadu počtu těch, kdo knihy nakupují. V roce 2007 to bylo 71 % lidí, v roce 2010 to je 46 %, což je pokles více než o třetinu. Z průzkumu však zároveň vyplývá, že ti, kdo knihy kupují, za ně utrácejí téměř stále stejně. Výsledkem by tedy měl být dramatický pokles objemu obchodu s knihami, který však nenastal (alespoň ne v té míře, která by odpovídala průzkumu).

Novější data týkající se nákupu knih v současné době nejsou k dispozici.

Zdroj: SČKN, J. Trávníček: Čteme, J. Trávníček: Čtenáři a internauti

3/ DPH

Knihy jsou v ČR od roku 1993 zařazeny mezi zboží, na něž se uplatňuje nižší hladina DPH. Obě hladiny DPH se vyvíjely následovně:

Počátek platnosti	snížená sazba	základní sazba
1. 01. 1993	5 %	23 %
1. 01. 1995	5 %	22 %
1. 05. 2004	5 %	19 %
1. 01. 2008	9 %	19 %
1. 01. 2010	10 %	20 %
1. 01. 2012	14 %	20 %
1. 01. 2013	15 %	21 %

V roce 2012 tedy byla tedy u knih v ČR uplatňována DPH 14 %. Vyšší DPH u knih uplatňovalo ze všech států EU pouze Dánsko (25 %) a Bulharsko (20 %)

Zdroj: SČKN

DPH v Evropě v roce 2013:

	Základní sazba %	Knihy %	E-knihy %
Belgie	21	6	21
Bulharsko	20	20	20
Česká republika	21	15	21
Dánsko	25	25	25
Estonsko	20	9	20
Finsko	24	10	24
Francie	19,6	5,5	5,5
Irsko	23	0	23
Island	24,5	7	7
Itálie	21	4	21
Kypr	18	5	18
Litva	21	9	21
Lotyško	21	12	21
Lucembursko	15	3	3
Maďarsko	27	5	27
Malta	18	5	18
Německo	19	7	19
Nizozemsko	21	6	21
Norsko	25	0	25
Polsko	23	5	23
Portugalsko	23	6	23
Rakousko	20	10	20
Rumunsko	24	9	24

	Základní sazba %	Knihy %	E-knihy %
Řecko	23	6,5	23
Slovensko	20	10	20
Slovinsko	20	8,5	20
Španělsko	21	4	21
Švédsko	25	6	25
Velká Británie	20	0	20

Plány:

Francie chce v roce 2014 zvednout základní sazbu na 20 % a sníženou ještě snížit na 5 %. Litva plánuje v budoucnu zvýšení základní sazby na 23 %. Nizozemsko plánuje v budoucnu zvýšení snížené sazby na 7–8 %. Kypr chce v roce 2014 zvýšit základní sazbu na 19 % a sníženou na 9 %. Lucembursko uvažuje o zvýšení základní sazby na 16 až 17 % od roku 2015.

Zdroj: FEP, SČKN

4/ Čeští nakladatelé 2012

Údaje o českých nakladatelích čerpáme z dat poskytnutých laskavě Národní knihovnou ČR, která vede databázi všech českých knih (ČNB). Podle zmíněných údajů vydalo v roce 2012 alespoň jednu publikaci 2 663 různých subjektů. To je o 3,5 % méně než v roce 2011 a o 10,8 % méně než v roce 2010 – viz následující tabulka, v níž je uveden počet nakladatelských subjektů:[1]

rok	**2010**	**2011**	**2012**
počet aktivních nakladatelských subjektů	2 769	2 530	2 663

Následující tabulka uvádí produkci největších nakladatelství v posledních dvou letech (v tabulce jsou uvedena nakladatelství, jež vydala v roce 2012 více než 100 titulů):

			Počet titulů		
Nakladatelství	**Typ**	**Místo**	**2012**	**2011**	**2010**
Albatros Media*	a. s.	Praha	759	804	753
Euromedia Group**	k. s.	Praha	500	474	481
Grada Publishing	spol. s r. o.	Praha	367	420	405
Univerzita Karlova	vš	Praha	359	322	349
MOBA	spol. s r. o.	Brno	341	356	375
EGMONT ČR	spol. s r. o.	Praha	253	210	267
Univerzita Palackého v Olomouci	vš	Olomouc	248	224	178
AV ČR	státní	Praha	240	257	241
Masarykova univerzita	vš	Brno	216	286	269
Buchal Jiří – BB art	f. o.	Praha	208	153	187
Svojtka & Co.	spol. s r. o.	Praha	197	143	209
Nakladatelství Fragment	spol. s r. o.	Praha	190	163	192
Vysoké učení technické v Brně	vš	Brno	184	134	162
Mladá fronta	a. s.	Praha	164	164	191
Karmelitánské nakladatelství	spol. s r. o.	Dačice	156	83	107
Baronet	a. s.	Praha	156	70	84
Portál	spol. s r. o.	Praha	152	166	154
Argo	spol. s r. o.	Praha	139	132	138
Nakladatelství ČVUT v Praze	vš	Praha	132	213	174
Rebo Productions CZ	spol. s r. o.	Dobřejovice	126	123	171
Vysoká škola báňská – Technická univerzita	vš	Ostrava	118	136	179
Český statistický úřad	státní	Praha	118	66	70
Nová Forma	spol. s r. o.	České Budějovice	117	119	100
Wolters Kluwer ČR	a. s.	Praha	116	115	99
Nakladatelství SLOVART	spol. s r. o.	Praha	110	109	110
Juhaňák Stanislav – Triton	f. o.	Praha	110	108	78

* Společnost Albatros Media, vlastnící nakladatelství Albatros, založila během let 2009–2010 nové nakladatelské útvary (CooBoo a Plus) a získala další, původně samostatné nakladatelské subjekty Computer Press, Motto, XYZ. Produkce těchto nakladatelství je v naší tabulce zahrnuta pod Albatros Media i v roce 2010, i když část této produkce by měla být vyhodnocena ještě jako produkce původních samostatných subjektů.

** Do skupiny Euromedia Group patří Knižní klub, Universum, Ikar a Odeon.

Z 30 největších českých nakladatelských subjektů (měřeno počtem vydaných titulů) patří 10 vysokým školám či státu (ze 40 největších pak 14).

Spektrum nakladatelů podle počtu titulů vydaných v letech 2011–2012 uvádí následující tabulka:

	Nakladatelů	
Vydaných titulů	**2011**	**2012**
> 100	29	26
51–100	36	34
31–50	42	45
11–30	143	148
6–10	193	199
2–5	716	722
1	1 371	1 486

Podíl jednotlivých skupin na celkovém počtu nakladatelů a na celkové titulové produkci pak ukazuje následující graf:

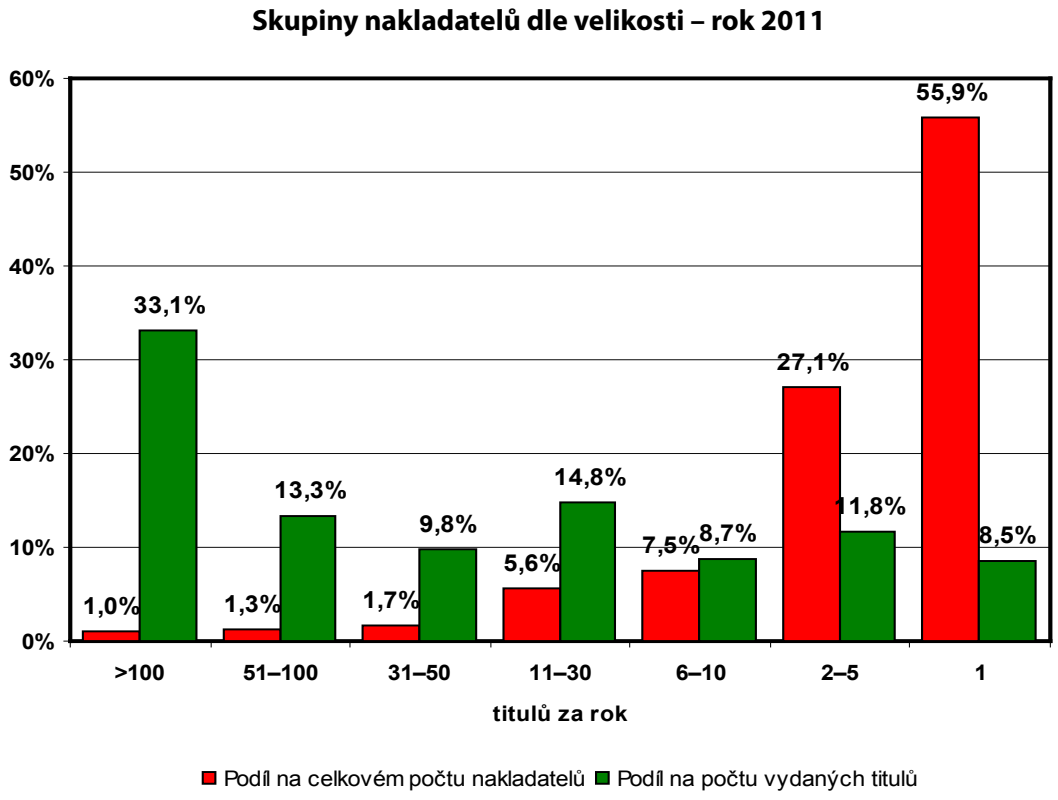

Z tohoto grafu a výše uvedené tabulky vyplývá, že skupina nakladatelů vydávajících ročně více než 10 knih (s jistou licencí lze tyto nakladatele označit za profesionální nakladatelství) má 253 členů, tj. asi 10 % všech vydavatelských subjektů, a společně vydají 71 % všech titulů. Při tom síla zmíněné skupiny na trhu je samozřejmě mnohem vyšší, neboť jsou to právě profesionální nakladatelé, kteří se zaměřují na komerčně silné tituly a kteří prodávají své tituly v celoplošné knihkupecké síti. Naopak více než polovina vydávajících subjektů (56 %) vydá pouze jedinou knihu a 83 % nevydá víc než 5 knih.

Následující tabulka ukazuje velikostní spektrum nakladatelů v letech 2010 a 2011:

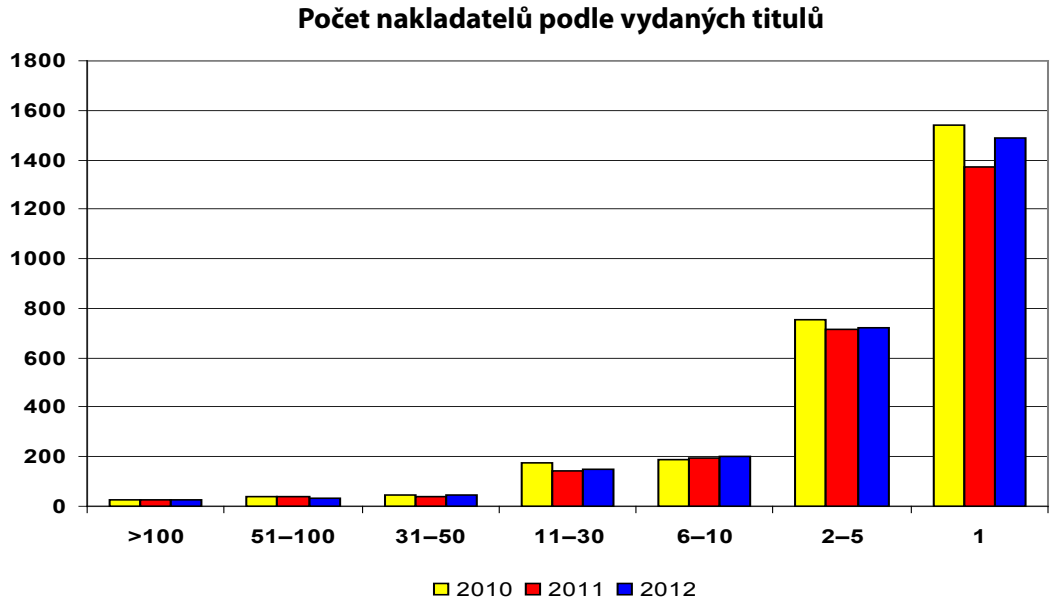

Český trh je zatím mnohem méně monopolizován, než je tomu ve většině evropských zemí. Za míru monopolizace můžeme považovat podíl prvních pěti největších nakladatelství na celkovém obratu národního knižního trhu. Zatímco v řadě evropských zemích je podíl nejsilnější pětice vyšší než 70 % (např. ve Finsku 72 %, v Nizozemsku 75 %, ve Francii 78 %), v České republice je podíl první pětky na titulové produkci pouze 13,3 % a teprve produkce 250 největších nakladatelů se složí na 71 % produkce celkové:

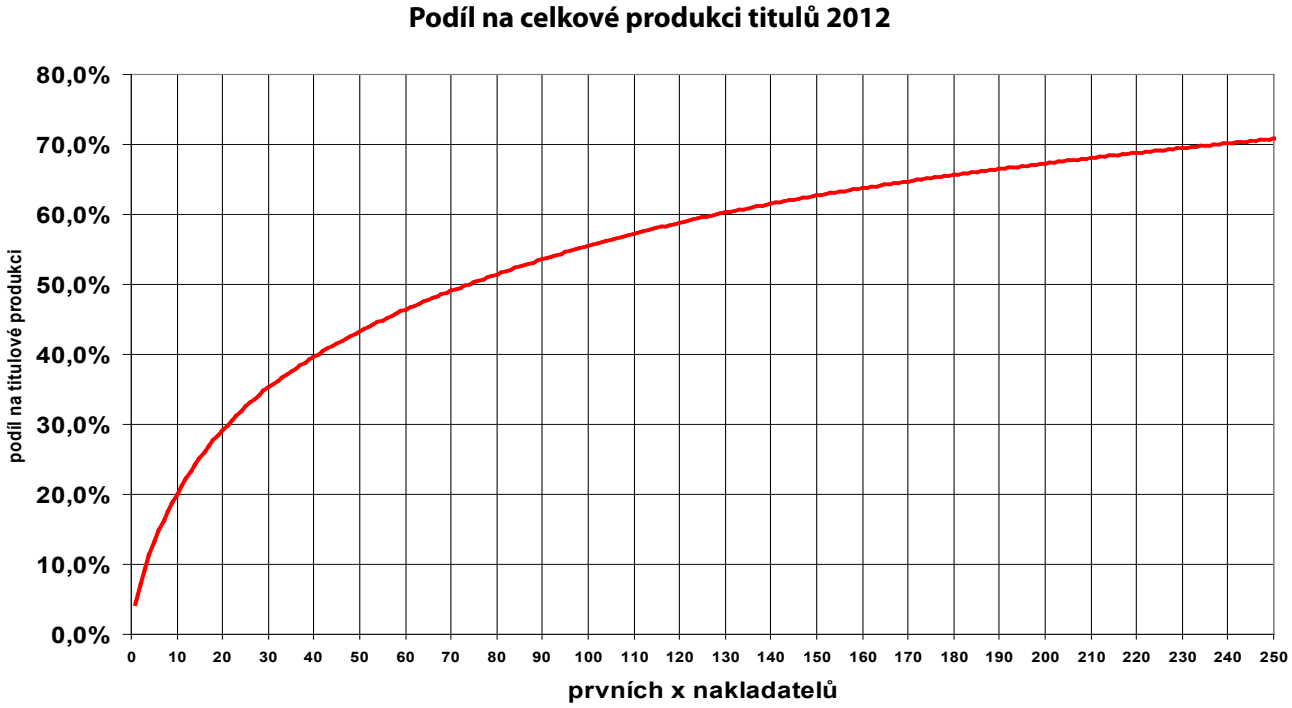

Porovnáme-li podíl zastoupení největších nakladatelů, zjistíme, že se podíl prvních 10–15 na celkové produkci neustále posiluje. Tento vývoj však není příliš rychlý (jedná se o cca 1 % za rok na celou tuto skupinu):

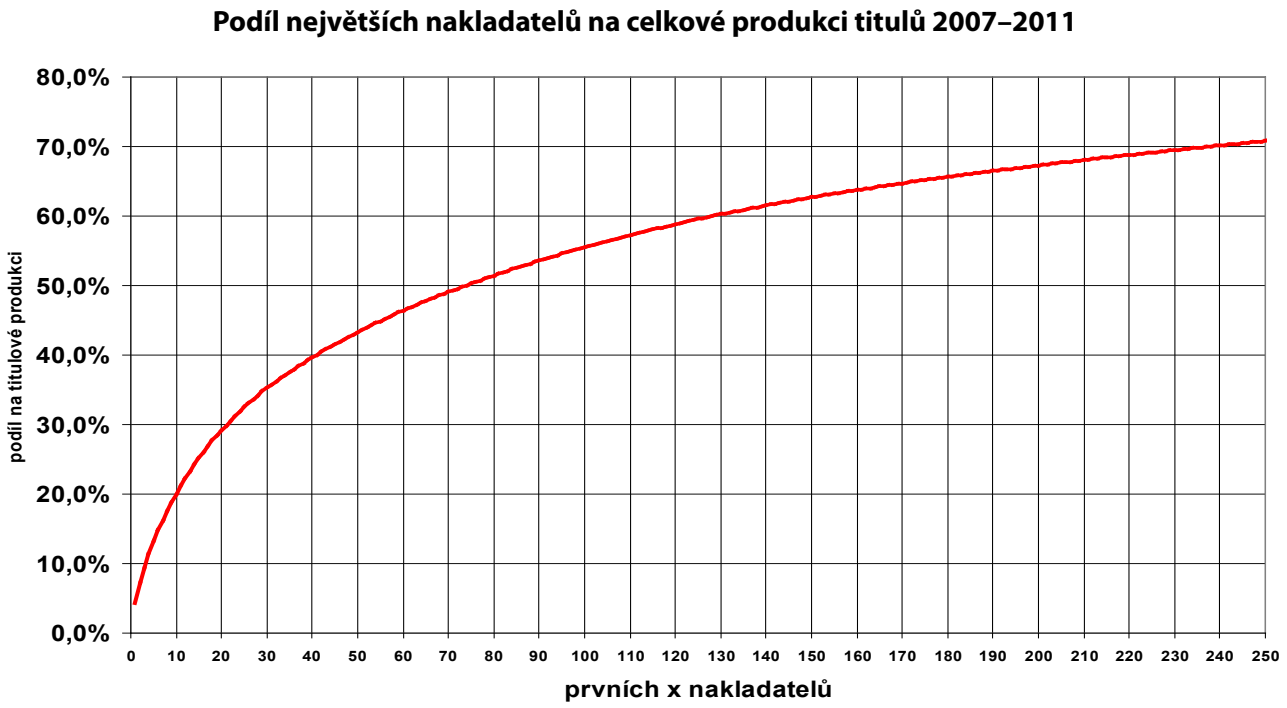

Pokud se podíváme na vlastnictví českých nakladatelství, získáme tento obraz:

	2010		2011		2012	
	nakladatelů	**titulů**	**nakladatelů**	**titulů**	**nakladatelů**	**titulů**
vysokoškolská nakladatelství	2,2 %	15,1 %	1,9 %	15,4 %	1,9 %	13,7 %
státní nakladatelství	4,2 %	6,1 %	4,5 %	6,0 %	3,7 %	6,6 %
nakladatelství regionální správy	15,0 %	4,6 %	11,9 %	3,9 %	11,5 %	4,3 %
ostatní nakladatelství	78,7 %	74,2 %	81,7 %	74,7 %	82,9 %	75,4 %

Vydávání knih je soustředěno do velkých měst, z nichž zcela dominantní postavení má Praha. Následuje Brno a pak další krajská města. V poslední době se zvyšuje rovněž význam několika menších míst, která jsou sídlem některého většího nakladatelství, jak ukazuje tabulka produkce knižních titulů ve městech, v nichž vyšlo v roce 2012 alespoň 100 různých titulů:

Město	2010		2011		2012	
	titulů	tj. %	titulů	tj. %	titulů	tj. %
Praha	10 110	53,7 %	9 722	55,4 %	8 942	53,4 %
Brno	2 341	12,4 %	2 155	12,3 %	2 265	13,5 %
Ostrava	781	4,1 %	803	4,6 %	709	4,2 %
Olomouc	544	2,9 %	547	3,1 %	592	3,5 %
Plzeň	445	2,4 %	399	2,3 %	325	1,9 %
České Budějovice	288	1,5 %	325	1,9 %	284	1,7 %
Liberec	228	1,2 %	202	1,2 %	199	1,2 %
Zlín	193	1,0 %	233	1,3 %	191	1,1 %
Dobřejovice	192	1,0 %	145	0,8 %	145	0,9 %
Pardubice	149	0,8 %	121	0,7 %	120	0,7 %
Frýdek - Místek	120	0,6 %	129	0,7 %	119	0,7 %
Hradec Králové	168	0,9 %	147	0,8 %	110	0,7 %
Třebíč	126	0,7 %	94	0,5 %	108	0,6 %
Ústí nad Labem	137	0,7 %	105	0,6 %	107	0,6 %

Dlouhodobou tendencí je ovšem rozprostření knižní produkce do více míst, a tedy oslabování dominantního postavení Prahy:

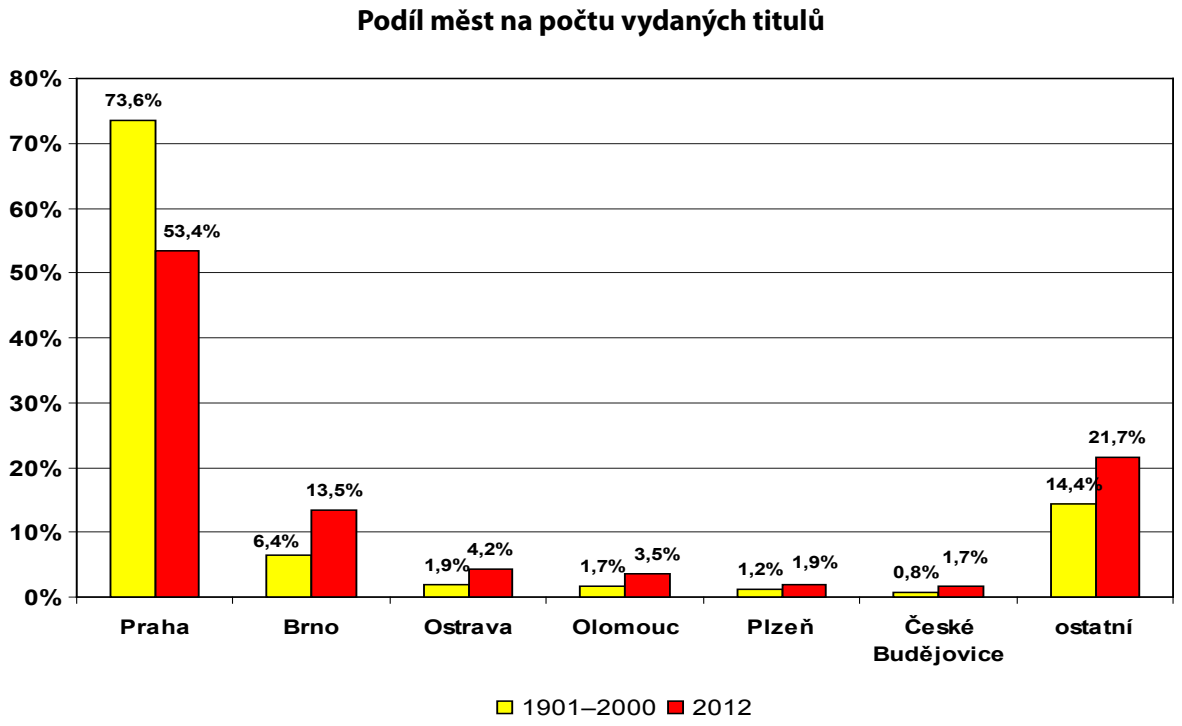

Zdroj: SČKN

5/ Knižní velkoobchod

V roce 2012 nedošlo na mapě knižní velkoobchodní distribuce v České republice k podstatným změnám. Hlavní postavení v této oblasti nadále zaujímají firmy Euromedia Group, Kosmas a Pemic Books.

Vedle klasických velkoobchodů provozuje velkoobchodní činnost skupina Albatros Media, která dodává produkci svých jednotlivých nakladatelství do maloobchodní sítě přímo.

Vlastní přímé zásobování si zajišťují i některá další z velkých nakladatelství, např. Grada Publishing, Portál nebo Alpress.

Knižní distribuce Šabata a Šabata a Knižní distribuce Bohemia ukončily v roce 2012 svoji činnost na knižním trhu.

Všeobecné knižní distribuce (celorepubliková působnost bez žánrové specializace):

Euromedia Group, k. s.
euromedia.cz
Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: vlastní produkce Euromedia Group (nakl. značky Ikar, Knižní klub, Odeon a Universum), Domino

Kosmas, spol. s r. o.
firma.kosmas.cz
Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: Argo, Paseka, Prostor, Torst, Garamond

Pemic Books, a. s.
pemic.cz
Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: Ottovo vydavatelství

Pavel Dobrovský BETA, spol. s r. o.
dobrovsky.cz
Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: vlastní produkce (nakl. značka Beta), Talpress, Druhé město – pouze knihy Michala Viewegha

Krameriova K.D., spol. s r. o.
knihy-krameriova.cz

Nakladatelský servis, spol. s r. o.
nakladatelskyservis.cz
Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: FONTÁNA

Zdroj: SČKN

6/ Knižní maloobchod

V České republice je přes 600 „kamenných“ knihkupectví se všeobecnou nabídkou (z toho 187 v rámci řetězců) a zhruba 50 knihkupectví specializovaných (např. na právnickou, cizojazyčnou, křesťanskou literaturu, umělecké publikace, atd). Knihy jsou součástí nabídky většiny hypemarketů, například Tesco, Billa, Albert, Kaufland a Globus. Knihy tvoří doplňkový sortiment několika dalších desítek prodejen, např. esoterické obchody, čajovny, military shopy, apod. Na konci roku 2012 došlo k významné vlastnické změně v maloobchodu, kdy Euromedia Group, k. s. prodala celou svoji maloobchodní síť společnosti Neoluxor books, a. s. Maloobchodní skupina Neoluxor, s. r. o., Neopalladium, s. r. o. a Neoluxor books, a. s. tak vstoupila do roku 2013 jako nejsilnější maloobchodní síť.

Kamenná knihkupectví

Euromedia Group (Bux.cz)

Po masivním rozšiřování své maloobchodní sítě s novým konceptem a pod novou značkou Bux.cz došlo k prodeji celé sítě společnosti Neoluxor books.

Kanzelsberger

Do počtu prodejen je největší standardní knihkupecká síť Kanzelsberger, která provozuje 48 knihkupectví po celé České republice. Na jaře roku 2012 byla uzavřena prodejna Kanzelsberger v pražském OC Flora a v květnu na jeho místě otevřela svou prodejnu firma Neoluxor. Firma na druhou stranu posílila svou pozici mimo Prahu. V roce 2012 otevřela nové prodejny v Hodoníně (únor 2012), Krnově (květen 2012), Nymburce (květen 2012) a Znojmě (červenec 2012). V Blatné převzala prodejnu po knihkupci Polanském (září 2012). Všechny tyto uvedené provozovny jsou tzv. „na ulici“, tedy mimo obchodní centra. V roce 2013 firma otevřela velkoplošnou (přes 1000 m^2) prodejnu v Praze v OC Černý Most.

Neoluxor , Neopalladium, Neoluxor books

V roce 2010 firma Central European Books, kterou z poloviny vlastní firma Panta Rhei, koupila sesterské firmy Neoluxor a Neopalladium. Pod novými majiteli firma, původně působící pouze v Praze, otevřela svou první prodejnu mimo hlavní město – v OC Futurum v Hradci Králové (květen 2012). V prvním pololetí pak rozšířila svou síť o další pražskou prodejnu v OC Atrium Flora (červen 2012). Na přelomu roku 2012 a 2013 firma převzala maloobchodní síť BUX společnosti Euromedia Group.

Kosmas

Firma provozuje 14 knihkupectví z toho 4 prodejny v OC. V březnu 2012 otevřela novou prodejnu v Kolíně na místě do té doby působícího nezávislého knihkupce Krále. V březnu 2013 otevřela novou prodejnu v Pardubicích na místě do té doby působícího nezávislého knihkupce Razskazova.

Dobrovský

Firma Dobrovský se při budování sítě zaměřuje na obchodní centra. V únoru 2012 otevřela novou velkoplošnou (přes 1000 m^2) prodejnu v OC Forum Nová Karolina v Ostravě. Celkem má firma 14 prodejen. V roce 2013 převzala maloobchodní síť společnosti Nava.

Levné knihy

Na druhém místě v počtu prodejen je firma Levné knihy, jejíž knižní nabídku tvoří z části vlastní produkce firmy (resp. sesterského nakladatelství Československý spisovatel, jež loni ukončilo svou

činnost), která se prodává pouze v této síti. Z druhé části pak starší tituly, jejichž zbývající zásoby firmě odprodal nakladatel. V nabídce prodejen má velkou váhu neknižní sortiment, především hračky, CD, DVD a další dárkové zboží.

Z výše uvedeného vyplývá, že síť Levné knihy obsluhuje do značné míry samostatný trh. O tom svědčí i fakt, že v několika obchodních centrech (např. OC Plaza Plzeň nebo Avion Brno) působí prodejna Levné knihy v sousedství tradičního knihkupectví. Celkem má firma v současné době 37 prodejen.

Knižní maloobchodní řetězce podle počtu provozoven v ČR k 3. 9. 2013

Provozovatel	MO značka	Počet prodejen	z toho v OC	zároveň velkoobchod
Kanzelsberger, a. s.	Kanzelsberger	48	16	ne
Levné knihy, a. s.	Levné knihy	37	13	ne
Dobrovský, s. r. o.	Knihy Dobrovský**	21	13	ne
Euromedia Group, k. s.	Bux.cz, Euromedia*	16	11	ano
Karmelitánské nakladatelství, s. r. o.	Karmelitánské knihkupectví	15	0	ano
Kosmas, s. r. o.	Kosmas	14	4	ano
Pavel Dobrovský Beta, s. r. o.	Beta Dobrovský	11	5	ano
Knihcentrum.cz, s. r. o.	Knihcentrum.cz***	10	3	ne*
Neoluxor, s. r. o.; Neopalladium, s. r. o.	Neoluxor, Neopalladium	8	4	ne
N. S. Centrum, s. r. o.	N. S. Centrum	7	0	ano
Celkem		**187**	**69**	

* Euromedia Group prodala celou svoji MO síť BUX na přelomu roku 2012/2013 společnosti Neoluxor books
** Koupě MO sítě NAVA v roce 2013
***Vlastnickou vazbou spadá pod knižní velkoobchod Pemic Books

Nezávislá knihkupectví

V roku 2012 ukončilo činnost například knihkupectví Jaromír Vacl v Olomouci a odborné knihkupectví Beran v Ústí nad Labem (oba v lednu 2012). V roce 2012 se řada nezávislých knihkupectví rozrostla. Vladimír Opatrný, do té doby provozovatel internetového knihkupectví www.serius.cz, otevřel kamennou prodejnu Vladimírovo knihkupectví v Jablonci nad Nisou. V Českém Brodě bylo otevřeno Knihkupectví Za hvězdou.

Internetová knihkupectví

V oblasti internetového prodeje knih je výrazná pozice knižních distribucí. V pětici nejnavštěvovanějších internetových knihkupectvích mají tři zástupce. Nejnavštěvovanější české internetové knihkupectví je s velkým náskokem kosmas.cz společnosti Kosmas, s. r. o.

Nejnavštěvovanější internetová knihkupectví v ČR:

(podle pozice v žebříčku nejnavštěvovanějších stránek v ČR – Alexa Traffic Rank 3. 9. 2013)
kosmas.cz (Kosmas, s. r. o.)
bux.cz (Euromedia Group, k. s.)
neoluxor.cz (Neoluxor, s. r. o.)
knihcentrum.cz (Booknet, s. r. o. – spadá pod Pemic Books)
arara.cz (E – obchod, s. r. o.)
martinus.cz (Martinus.sk, s. r. o.)

dum-knihy.cz (Kanzelsberger, a. s.)
dobrovsky.cz (Dobrovsky, s. r. o.)

K významným on-line prodejcům knih patří také firma ABZ knihy, a. s. (dříve X-WEB publishing s. r. o.).

V únoru 2012 na český internet vstoupily dva nové subjekty. Na doméně Martinus.cz spustil českou pobočku největší on-line prodejce knih na Slovensku Martinus.sk. Ve stejný měsíc na Dum-knihy.cz spustil své internetové knihkupectví maloobchodní řetězec Kanzelsberger.

Podíl internetových obchodů na celkovém maloobchodním obratu knižního trhu (nezahrnuje např. nákupy škol či knihoven přímo od nakladatelů nebo distribucí) činí 12–15 %.

Zdroj: SČKN

7/ Elektronické knihy

Prodejci elektronických knih

Na základě údajů, které jsou k dispozici, jsou největšími prodejci elektronických knih Kosmas a Palmknihy, další prodejci (eReading a Wooky) je následují. Ambiciózní plány má česká pobočka Martinusu, ale zřejmě dosud na hlavní hráče nestačí. Mimo tyto hlavní prodejce existuje mnoho menších, kteří ale nemají významný tržní podíl. Jediným významným zahraničním prodejcem českých knih je Apple (iBook Store). Prodej elektronických knih na českém trhu spustil v červenci také Google (prostřednictvím Google Play), ale prozatím bez českého obsahu.

Většina distributorů e-knih sází na otevřené formáty knih (tedy ePub a Mobi), které je možné číst prakticky na libovolném čtecím zařízení. Knihy jsou chráněny nejčastěji pomocí tzv. sociálního DRM, tedy vodoznakem vloženým do knihy a odkazujícím na konkrétního kupujícího. Výjimkou je platforma Wooky, která používá vlastní šifrovaný formát dat pro vlastní čtečky.

Mimo vlastních internetových stránek prodávají někteří distributoři i přes další prodejce – satelitní obchody (například Alza spolupracuje s Palmknihami, Datart s Kosmasem).

Vývoj prodejů 2011–2013

Statistiky prodejů v jednotlivých letech se zakládají pouze na odhadu, protože hodnověrné údaje nejsou k dispozici.

Rok	Odhad počtu prodaných knih
2011	17 tis.
2012	200 tis.
2013	500 tis.

Prodej e-knih v roce 2012 představoval cca 0,35 % finančního objemu celkového českého knižního trhu.

Z hlediska žánrů se ukazuje, že elektronickým knihám dominují zejména následující žánry (tabulka je založena na údajích Palmknih, ale u dalších prodejců budou pravděpodobně obdobné):

Pořadí	Žánr	Podíl na celkovém obratu
1.	Krimi, detektivky	27,9 %
2.	Fantasy	8,0 %
3.	Thrillery, napínavá četba	7,9 %
4.	Sci-fi	7,6 %
5.	Romantika	7,5 %
6.	Historické	5,8 %

Proti prodejům papírových knih je zde zjevný výrazně menší prodej knih pro děti a mládež, odborné literatury i kuchařek.

Dlouhodobá průměrná cena elektronických knih se pohybuje kolem 120 Kč bez DPH, tedy 145 Kč s DPH (DPH pro elektronické knihy je ve výši 21 %). Průměrná cena e-knihy tak představuje cca 62 % průměrné ceny knihy papírové. Počty titulů dostupných v elektronické podobě lze odhadnout takto:

Rok	Odhad počtu dostupných titulů ke konci roku
2010	250
2011	1 500
2012	4 000
2013	6 500

Průměrný počet prodejů jedné e-knihy byl v roce 2012 cca 50.

Nakladatelé

Pro některé nakladatele se stávají elektronické knihy významnou součástí jejich podnikatelských plánů. Například podíl e-knih na ročním obratu nakladatelství Kniha Zlín již přesahuje 10 %, nakladatelství Domino udává podíl blížící se dvaceti procentům.

Celkově v roce 2012 vyšlo ve formě e-knihy zhruba 15 % vydaných papírových knih.

Elektronickým knihám se v současnosti nevěnují všichni nakladatelé. Stejně tak nejsou k dispozici jejich tržby. Přesto lze určit, že mezi největší nakladatele v oblasti elektronických knih patří: Kniha Zlín, Host, Euromedia Group, Argo, Domino, Jota, Moba, Baronet a Grada. Celkový počet producentů českých e-knih lze velmi hrubě odhadnout na 160–200.

Zdroj: SČKN

8/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí

SČKN nemá k dispozici statistická data, která by se týkala zaměstnanosti v oboru. Avšak pokud dokážeme odhadnout výkony knižního trhu a některé další parametry (např. průměrný rabat, průměrný překladatelský honorář, průměrná cena, průměrná mzda v daném odvětví atd.)[1] a známe strukturu nákladů, můžeme alespoň hrubě odhadnout počet pracovních míst, které knižní trh poskytuje. Z takovéhoto odhadu pak vychází, že český knižní trh poskytuje přibližně 10 900 pracovních míst:

Nakladatelští pracovníci	3 900
Knihkupci a distributoři	3 900
Autoři	900
Překladatelé	600
Grafici a typografové	650
Polygrafičtí pracovníci	900

Jedná se o přepočtené plné úvazky a je zřejmé, že zejména autorské a překladatelské honoráře jsou rozděleny mezi mnohem větší počet subjektů, z nichž mnozí nejsou závislí pouze na příjmech z této činnosti.

Uváděná čísla pro rok 2012 jsou větší, než ve zprávě za rok 2011. Toto zvýšení pramení zejména ze zpřesnění metodiky odhadu celkového obratu českého knižního trhu. Počet pracovníků v jednotlivých oblastech knižního trhu se ve skutečnosti podle našeho odhadu meziročně snížil. Odhadujeme, že díky zvýšení DPH z 10 % na 15 % přišel knižní trh zhruba o 380 pracovních míst.

Zdroj: SČKN

9/ Přímá státní podpora literatury v letech 2007–2012

Granty udělované MK ČR [v 1 000 Kč]:

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká beletrie	4 020	4 720	3 500	2 720	2 660	5 302	3 200
Překlady							2 000
Dětské knihy	620	600	465	585	700	1 080	800
Periodika	11 970	11 310	10 707	11 658	11 350	10 095	11 410
Sborníky	533	271	335	400	85	115	
Ostatní projekty / literární akce	5 780	7 210	3 129	4 440	3 397	1 702	4 590
Mimořádné dotace / priority	2 100	2 434	2 740	7 820	5 055	4 302	
Překlady českých knih	2 100	2 280	2 100	2 890	2 190	2 500	3 000
Česká knihovna	3 000	3 150	2 200	2 800	3 400	6 000	6 000
Celkem	**30 123**	**31 975**	**25 176**	**33 313**	**28 837**	**31 096**	**31 000**

V tabulce jsou zahrnuty granty MK ČR v rámci několika grantových okruhů. Rozdělení jednotlivých částek přidělených v rámci jednotlivých grantových okruhů navrhuje několik odborných komisí, jmenovaných MK ČR. Výjimkou z tohoto pravidla jsou tzv. prioritní projekty, o nichž nerozhodovaly odborné komise, ty však byly v roce 2012 zrušeny.

V roce 2012 byla zřízena samostatná komise pro přidělování dotací překladům do češtiny (*Překlady*). Granty v této oblasti byly dříve rozdělovány odbornou komisí společnou i pro knihy českých autorů.

Kapitola *Ostatní projekty / literární akce* zahrnuje velmi pestrou skupinu různých literárních setkání, seminářů, soutěží, akcí a cen.

V řádku *Mimořádné dotace / priority* jsou zahrnuty granty, které jsou ministerstvem uděleny mimo řízení výše zmíněných grantových komisí. V roce 2010 bylo navíc mimo projednání příslušnou komisí rozděleno celkem 3 884 000 Kč na projekty související s jubilei K. H. Máchy, F. Hrubína a O. Mikuláška, přičemž tato částka je v předchozí tabulce zahrnuta do kapitoly *Ostatní projekty / literární akce*.

V řádku *Překlady českých knih* jsou granty poskytované MK ČR na vydání překladů českých autorů v zahraničí.

Projekt *Česká knihovna* podporuje nákup hotových knih knihovnami. Nakladatelé mohou do projektu přihlásit své již vydané či chystané knihy a příslušná komise z nich vybere určitý počet, který nabídne knihovnám. Podle zájmu knihoven pak Moravská zemská knihovna v Brně, která je pověřena organizací celého projektu, odkoupí z prostředků přidělených na celý projekt příslušný počet výtisků a knihovnám je rozešle.

Podle údajů dostupných na serveru MK byly dotace v roce 2013 rozděleny celkem 123 českým knihám s celkovým nákladem 125 000 výtisků. To představuje zhruba 7 ‰ celkové roční české titulové produkce a 4 ‰ celkové produkce knih. Průměrná dotace na jeden podpořený svazek tak činí 48 Kč (tedy asi jednu pětinu jeho ceny).

	Česká beletrie a lit. věda	Překlady do češtiny	Dětská knihy a komiks	Celkem
počet podpořených titulů	60	45	18	123
celkový náklad [výtisků]	47 000	48 000	24 300	119 300
průměrný náklad [výtisků]	786	1 067	1 353	972
dotace / výtisk [Kč]	67,9	41,7	32,8	50,2
dotace / titul [Kč]	53 333	44 444	44 444	48 780

V roce 2012 obnovil svou činnost **Státní fond kultury**. Na projekty související s literaturou vyčlenil v tomto období celkem 4 017 000 Kč (z toho 1 392 000 Kč na podporu časopisů, 595 000 Kč na podporu literárních akcí a 2 030 000 Kč na knižní projekty).

Zdroj: MK ČR, Oddělení literatury a knihoven

10/ Regionální podpora vydávání knih

Jednotlivé regiony se co do struktury a výše podpory nakladatelské činnosti značně liší. Oproti loňským číslům se zvýšil počet regionů, kde na tuto oblast vůbec nepřispívají. Pokud už podporu regiony poskytují, týká se povětšinou projektů s ryze místní tematikou, na něž je udělováno větší množství nepříliš vysokých částek. Oslovené subjekty jsme žádali o vyčíslení podpory vydávání knih formou grantů či dotací. Celkově vydaly regiony (kraje, pražské části a města nad 100 000 obyvatel) podle údajů, které SČKN na vyžádání poskytly, na podporu vydávání publikací v roce 2012 – **8 943 800 Kč.**

Kraj	**Podpora v roce 2012 v Kč**
Olomoucký	0
Praha	1 770 000
Jihomoravský	1 812 400
Moravskoslezský	0
Liberecký	402 100
Vysočina	0
Královéhradecký	0
Plzeňský	1 311 000
Zlínský	185 000
Středočeský	388 000
Jihočeský	310 000
Karlovarský	0
Pardubický	0
Ústecký	265 000
Města nad 100 000 obyvatel	
Brno	430 000
Plzeň	1 042 000
Ostrava	0
Olomouc	250 000
Pražské části	
Praha 1	0
Praha 2	228 300
Praha 3	500 000
Praha 4	0
Praha 5	50 000
Praha 6	0
Praha 7	0
Praha 8	0
Praha 9	0
Praha 10	0
Regionální podpora celkem:	**8 943 800 Kč**

Zdroj: SČKN na základě údajů z regionů

11/ Možnosti vzdělávání v knihkupeckém a nakladatelském oboru

V České republice v současné době existují jen **pět středních škol**, které nabízejí **střední vzdělávání** pro knihkupce a nakladatelské pracovníky:

Střední škola knih IČ 00473944
Bzenecká 4226, Brno

Střední škola knižní kultury IČ 64947629
K Lučinám 2500, Praha 3

Střední škola Náhorní IČ 61388262
U Měšťanských škol 525, Praha 8

Střední škola obchodu, služeb a řemesel a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky
IČ 75050099
Bydlinského 2474, Tábor

Integrovaná střední škola Mladá Boleslav IČ 00473944
Na Karmeli 206, Mladá Boleslav

Zdroj: MŠMT ČR

Vysokoškolské vzdělání formou konkrétního oboru existuje na FF UP v Olomouci.

Obor má název *Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích* a je vyučován na katedře bohemistiky. Jedná se o akreditovaný bakalářský obor s možností pokračování v téže specializaci na magisterském stupni. Z 50 procent se skládá z tradičních filologických disciplín a druhá polovina předmětů je zaměřena na nakladatelskou činnost a knižní kulturu.

Další VŠ již nabízejí pouze dílčí semináře:

V rámci vysokoškolského studia na FF UK v Praze lze navštěvovat výběrovou přednášku Nakladatelská teorie a semináře, Nakladatelská praxe a od roku 2013 rovněž Příprava a vydávání e-knih (přednášku i oba semináře vede V. Pistorius).

Na FF MU v Brně lze navštěvovat seminář Čtenáři a čtení (J. Trávníček).

Na FSV UK v Praze se nabízí semináře Dějiny nakladatelství a Od Melantricha k Albatrosu (J. Halada).

Některé vysoké školy zejména humanitního zaměření pak nabízejí **další semináře,** které se týkají jednotlivých činností z oboru - nejčastěji to bývají základy redakční práce. Součástí nabídky výtvarných škol jsou i semináře o knižní typografii.

Zdroj: SČKN

12/ Knihovny v ČR

Prostor pro poskytování knihovnických a informačních služeb obyvatelům poskytuje zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), který rovněž vymezuje a přizpůsobuje legislativní úpravu oblasti knihovnictví požadavkům současného společenského i technologického vývoje.

Dle evidence vedené Ministerstvem kultury ČR bylo v roce 2012 v České republice 5 401 knihoven.

Rok	2010	2011	2012
Počet knihoven	5 415	5 408	5 401
Počet registrovaných čtenářů	1 430 929	1 461 870	1 449 560
Počet výpůjček	66 772 682	67 219 992	66 258 812
Počet zaměstnanců v knihovnách	5 127	5 030	5 387
Prostředky na nákup knihovního fondu v Kč	293 376 477	309 673 371	305 818 366

Dle výše uvedeného zákona tvoří systém knihoven v ČR:[1]

a) knihovny zřízené Ministerstvem kultury ČR (Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna a Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana),
b) krajské knihovny zřízené příslušným orgánem kraje,
c) základní knihovny zřízené příslušným orgánem obce nebo jiným zřizovatelem,
d) specializované knihovny.

Zdroj: czechlit.cz, Nipos, SČKN

13/ Knižní veletrhy

Nedílnou součástí knižního oboru jsou knižní veletrhy a nejrůznější knižní prodejní akce a festivaly. Mezi nejznámější patří Svět knihy Praha a Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě.

Svět knihy Praha

Mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha patří mezi akce s celorepublikovým záběrem, které jsou zaměřeny na vyváženou komerční i kulturní prezentaci. Veletrh se koná od roku 1995 a je velmi populární mezi širokou čtenářskou veřejností. Doprovodný literární festival nabízí celou řadu programů − odborných seminářů a konferencí, ale i setkání se spisovateli a autorská čtení, prezentace nakladatelských domů, oceňování edičních a tvůrčích počinů. Probíhá každoročně v květnu.

Svět knihy Praha	2009	2010	2011	2012	2013
počet vystavovatelů	319	416	322	395	339
počet stánků	202	194	211	195	192
plocha (m²)	3 291	2 930	3 016	3 239	2 984
počet návštěvníků	35 000	40 000	38 000	36 000	36 000

Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě

Veletrh se v Havlíčkově Brodě koná od roku 1991. Jeho prvotním cílem bylo zprostředkování kontaktů mezi nově vznikajícími nakladateli a knihkupci. V průběhu let se k Podzimnímu knižnímu veletrhu přidružilo mnoho doprovodných programů, pořádaných kulturními institucemi jak z Havlíčkova Brodu, tak celostátního významu. Veletrh probíhá každoročně v říjnu. V roce 2010 vystavovalo 158 subjektů, jejichž knihy si prohlédlo 13 000 návštěvníků. V roce 2011 své knihy vystavilo 161 vydavatelů a přišlo 14 000 návštěvníků, v roce 2012 vystavovalo rekordních 170 vystavovatelů a přišlo 15 000 návštěvníků.

Další knižní trhy

V září se koná v Lysé nad Labem spíše regionální **Polabský knižní veletrh**. V oboru vznikají rovněž nové prodejní akce. Od roku 2011 se koná **Ostravský knižní veletrh**. Na počátku června se pod širým nebem na pražské náplavce pod Rašínovým nábřežím v Praze pořádá knižní jarmark **Knihex**, který představuje menší nakladatelství a jejich produkci. V roce 2013 se konal již druhý ročník podobně zaměřeného knižního festivalu pod názvem **Tabook** v Táboře.

Zdroj: SČKN

14/ Kampaně a projekty propagující četbu knih

Aktivity na podporu vztahu dětí a mládeže k četbě knih a k literatuře jsou pro intelektuální rozvoj potenciálu dnešní společnosti nezbytné. Trend růstu čtenářské negramotnosti inicioval vznik řady projektů, jež se těší zájmu veřejnosti a posilují společenský význam četby knih:

Rosteme s knihou (rostemesknihou.cz)
Kampaň byla zahájena na podzim roku 2005 společností Svět knihy, jako nekomerční aktivita založena na spolupráci s knihovnami, školami, literárními časopisy i nakladatelstvími. Partnery kampaně jsou také literární internetové portály, profesní organizace působící v rámci knižního oboru, neziskové organizace podporující svými projekty vztah k literatuře a četbě knih a média v čele s Českým rozhlasem. Součástí kampaně je úspěšný projekt Souboj čtenářů, hlavním informačním zdrojem webové stránky rostemesknihou.cz. Projekt je součástí mezinárodní skupiny EU Read.

Celé Česko čte dětem (celeceskoctedetem.cz)
Inspirací pro vznik projektu je obdobný úspěšný program Celé Polsko čte dětem spočívající v propagaci četby dětem rodiči každý den a nahlas. Kampaň doprovázejí další akce včetně zajímavě řešené televizní reklamy.

Čtení pomáhá (ctenipomaha.cz)
Projekt pomáhá rozdělit každý rok miliony korun na dobročinné účely. O tom, kdo pomoc obdrží, rozhodují dětští čtenáři. Každé dítě, které se zapojí do projektu, získá po přečtení některé ze seznamu vybraných knih kredit 50 Kč, který může věnovat na jeden z nominovaných dobročinných projektů.

Kniha – Závislost na celý život (sckn.cz**)**
Kampaň Svazu českých knihkupců a nakladatelů podporuje formou zajímavě řešených spotů význam četby a vztahu k literatuře.

Den nepřečtených knih (www.denneprectenychknih.cz)
Den nepřečtených knih je svátek čtení. Dle výzkumů internetového knihkupectví Martinus.cz má běžný Čech ve své knihovně 30 nepřečtených knih. Kampaň vyzývá k přečtení jedné z nich. Lze se také inspirovat čtenářskými tipy jak číst a udělat si svůj Den nepřečtených knih každý den.

Listování (listovani.cz)
Projekt scénického čtení LiStOVáNí představuje každý měsíc nový titul a v zhruba hodinovém divadelním představení s rekvizitami, kostýmy a hudbou se snaží divákům představit knihu z nového úhlu.

Velký knižní čtvrtek (velkyctvrtek.cz)
Kampaň firmy Kosmas na podporu kvalitních knížek. K určitému podzimnímu a nově i jarnímu datu jsou v knihkupectvích i mimo ně propagovány vybrané kvalitní tituly, které se ocitnou na pultech během jednoho dne.

Děti, čtete? (www.meander.cz/detictete)
Festivalu čtení a divadla je spojený s výstavou originálů ilustrací a knih pro děti. Je určen školním třídám, školkám, rodičům a všem dětem. Malí i velcí návštěvníci se mohou v prostředí Památníku

národního písemnictví přesvědčit, že čtení je velké a krásné dobrodružství. V průběhu festivalu se příběhy objevují nejen v podobě autorských čtení, ale i divadel a výtvarných workshopů. Nechybí ani filmy a hudební vystoupení. Festival pořádá nakladatelství Meander ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví od roku 2010 vždy ke Dni dětí.

Knihománie (www.knihomanie.cz)

Kampaň firmy Euromedia Group, která na podzim roku 2012 současně v 250 českých knihkupectvích i mimo ně propagovala 25 vybraných titulů.

Praha – město literatury (www.prahamestoliteratury)

Projekt na podporu pražského literárního života, který vznikl v roce 2009 z iniciativy Městské knihovny v Praze a Českých center. Nyní sdružujeme více než 30 partnerů.

Zdroj: SČKN

Poznámky a metodika

Kapitola 1/ Knižní produkce

[1] Počet titulů vydaný v jednotlivých letech se zjišťuje velmi obtížně. Donedávna byl tento počet brán z Výkazů o neperiodických publikacích (VNP), které každoročně vydává Národní knihovna (NK). Toto číslo však se skutečným počtem vydaných titulů koresponduje pouze částečně: udává počet neperiodických publikací, které v daném roce dorazily do Národní knihovny. VNP je vydáván vždy na začátku roku (únor, březen), avšak tituly starého roku proudí do NK silným proudem ještě do konce prázdnin. Do příštího VNP tak přepadává odhadem asi 30 % roční produkce. Počty uváděné VNP, se proto vztahují k části produkce minulého roku, zato však nezapočítávají část produkce roku nového. Kromě toho se do nich započítávají rovněž tituly z tzv. šedé sféry, které se do katalogu NK jako knihy nedostanou (jedná se o různé nepublikované vysokoškolské a habilitační práce, výroční zprávy institucí a škol, katalogy a programy veletrhů a festivalů, katalogy aukcí, katalogy výstav, které nejsou distribuovány prostřednictvím knižního trhu, divadelní programy, komerční katalogy, firemní adresáře a seznamy inventáře, vč. přírůstků knihoven, nepublikované výzkumné zprávy, propagační materiály, pozvánky, interní dokumenty apod.).

Pro přesnější odhad roční titulové produkce je proto lepší vzít počty titulů s daným vročením, které jsou evidovány v katalogové databázi Česká národní bibliografie (ČNB). Oba dva zdroje vykazují určité rozdíly, které jsou markantní zejména v roce 2011 (ČNB: 16 488 a VNP: 18 985):

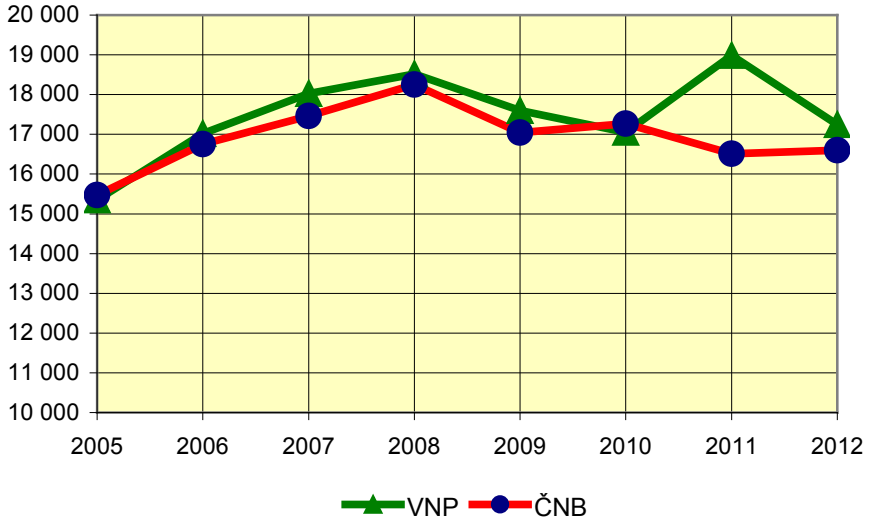

Tento rozdíl vysvětlují pracovníci NK změnou metodiky zařazování titulů do ČNB v roce 2011, kdy se do databáze přestaly zařazovat tituly z tzv. šedé zóny (viz výše), zatímco před rokem 2011 se do ČNB zařazovaly.

Počet titulů v jednotlivých letech se časem mírně mění, tak jak knihovna zpracovává ještě opožděně doraziví tituly. Tento příliv opožděných titulů časem slábne, přesto však kupříkladu od října 2012 do září 2013 vzrostl počet titulů s vročením 2011 registrovaných v ČNB vzrostl zhruba o 500. S podobným nárůstem počítá proto i odhad počtu titulů vydaných v roce 2012 (ke dni 25. 9. 2013 bylo v ČNB zaznamenáno 16 116 titulů, tj. o 108 víc než ke stejnému datu v roce 2011).

[2] Údaje v této tabulce se opírají o VNP z let 1993–2012 s výjimkou roku 1997, neboť VNP z tohoto roku údaje o překladech neobsahuje.

[3] Jednotlivé použité tematické oblasti byly vytvořeny spojením následujících jednotlivých kapitol VNP: Všeobecné knihy, beletrie – 1, 22, 23b, 25; Přírodní vědy: 12, 13, 14, 24; Společenské vědy, umění – 2, 3, 4, 8, 10, 11, 19, 20, 21, 23a; Technické vědy: 15, 16; Ekonomie, právo, politika: 5, 6, 7, 9, 17, 18.

Kapitola 2/ Prodej knih

[1] **Výpočet odhadu objemu knižního trhu v roce 2011**

Parametry:			
prům. knihkupecký rabat		34 %	
prům. rabat zahraničních knih		30 %	
prům. rabat učebnic		27 %	
Distribuce	**tržby mil. Kč**	**DPC mil. Kč**	
Pemic Books (1. 7. 11 –30. 6. 12)	529	802	
Kosmas (do Sbírky listin nevkládá)	400	606	odhad dle osobního sdělení
Euromedia – distribuce (2011)	614	930	
Nakladatelský servis (2011)	62	94	
Šabata (2012) – ukončil činnost	0	0	
Pavel Dobrovský – Beta (2011)	232	116	počítáno 50 % obratu*
Levné knihy (2011)	353	177	počítano knihy 50%
Nakladatelé s vlastní distribucí			
Euromedia – vlastní zboží (2011)	544	824	
Reader's Digest	400	400	
Albatros Media (1. 1. 11–30. 6. 12)	325	492	
Computer Press	0	0	**
Grada (do Sbírky listin nevkládá)	138	209	odhad
Právní, lékařská a další literatura	200	200	odhad
Dovoz učebnic a zahraniční literatury (2012)	452	646	***
Učebnice (2012)	350	480	****
Přímé prodeje nakladatelé	460	460	počítáno 10% celkového obratu
Celkem	**5 059**	**6 436**	
Tito všichni dohromady odhad		90 %	trhu
Celkem trh v DPC bez DPH		**7 151**	
Celkem trh v DPC s DPH 10 %		**8 152**	
Celkem po zaokrouhlení		**8 200**	
Odhadovaná chyba +/−		**500**	

Poznámky:
* knihkupecká síť, ale jen část přímo od nakladatelů, část je přes distribuce, počítáno 50 % obratu
** v roce 2011 fúze s Albatros Media, data nejsou k dispozici
*** odhad na základě roku 2011
**** odhad na základě roku 2011

Kapitola 4/ Čeští nakladatelé

[1] Databáze NK ČR registruje celkem 2 706 různých jmen nakladatelů, kteří vydali knihy v roce 2012. Z toho 1 647 (rok 2011: 1 673) má přidělen vlastní kód nakladatele ISBN, ostatních 945 (rok 2011: 1 032) vlastní kód nakladatele nemá. Některá z těchto jmen ovšem odkazují na stejný subjekt. Odstranili jsme proto všechny dvojznačnosti, na něž jsme přišli, zejména jsme pak opravili evidentní překlepy a pod jediný subjekt sjednotili:

– různě zapsaná stejná jména (např. *Svět knihy* a *Svět knihy: spol. s r. o.*)
– publikace různých útvarů téže vysoké školy (např. publikace nakladatelství Karolinum a všech fakult Univerzity Karlovy)
– publikace všech ústavů AV ČR (včetně nakladatelství Academia)
– publikace různých útvarů téhož orgánu státu (např. ministerstva, Národní památkový ústav) či regionální správy (např. městské úřady)
– různojazyčné překlady názvu nakladatele (např. *Charles University* a *Univerzita Karlova*)
– různé imprinty resp. nakladatelské útvary patřící jedné společnosti (*Albatros*, *Euromedia*)

Kapitola 8/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí

[1] Odhad počtu pracovních míst je založen na následujících parametrech. Pokud je odhad příslušného parametru opřen o externí prameny, je to ve třetím sloupci této tabulky uvedeno. V ostatních případech jde o odhad parametru opřený o zkušenost. Se změnou každého parametru se výpočet počtu pracovních míst může poněkud lišit.

Celková tržba za knihy	8 200 000 000 Kč	*vyplývá z odhadu celkového objemu knižního trhu*
Počet výtisků vydaných za rok	29 000 000	*vyplývá z odhadů celkového objemu tržeb a průměrné ceny*
Poměr přeložených titulů na celkové produkci	34 %	*VNP*
Průměrná cena knihy v roce 2012	240 Kč	*studie J. Trávníčka, vybrané číselné řady*
Počet titulů vydaných za rok	16 500	*ČNB*
Průměrný počet stran jedné knihy	223	*analýza údajů z databáze České knihy*
Podíl polygrafických nákladů na ceně	30 %	
Podíl mzdových prostředků na režijních nákladech nakladatelství	66 %	
Průměrný autorský honorář	7 %	
Průměrný překladatelský honorář za normostranu překladu	150 Kč	
Průměrný výtvarný honorář na titul	5 000 Kč	
Průměrná cena zlomu na titul	8 000 Kč	
Hrubý zisk nakladatelství	4 %	
Průměrná mzda v oboru	20 000 Kč	
Průměrný rabat nakladatele	46 %	
Podíl ceny práce v polygrafii	50 %	
Velkoobchodní rabat při prodeji zahraničních publikací	40 %	

Kapitola 12/ Knihovny v ČR

[1] **1. Knihovny zřizované Ministerstvem kultury ČR:**

a) Národní knihovna ČR

Národní knihovna České republiky (dále NK ČR) je státní příspěvkovou organizací, jejímž zřizovatelem je Ministerstvo kultury ČR. Knihovním zákonem je definována jako knihovna s univerzálním knihovním fondem, doplněným specializovanými fondy, která trvale uchovává konzervační a historický fond. Zajišťuje rovný přístup všem k veřejným knihovnickým a informačním službám a k dalším službám, jež poskytuje.

NK ČR je centrem systému knihoven, vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti.

Samostatnou součástí NK ČR je Slovanská knihovna s fondem odborné světové slavistické literatury, zejména historické, filologické a politologické a vybrané původní literární tvorby slovanských národů.

Rozsahem svých fondů je NK ČR největší a zároveň jednou z nejstarších veřejných knihoven v České republice, řadí se mezi nejvýznamnější evropské i světové knihovny.

Sídlem NK ČR je bývalá jezuitská kolej Klementinum, jež je národní kulturní památkou a patří mezi nejrozsáhlejší barokní stavby na území našeho státu. 4 miliony dokumentů jsou od roku 1996 uloženy v Centrálním depozitáři v Hostivaři.

b) Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana

Posláním Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana (dále KTN) je zpřístupňovat nevidomým a těžce zrakově postiženým občanům informace i umělecké hodnoty, a to prostřednictvím Braillova slepeckého písma, zvukových záznamů, reliéfní grafiky a digitálních textů.

c) Moravská zemská knihovna v Brně

Moravská zemská knihovna v Brně (dále MZK) patří k velkým univerzálním vědeckým knihovnám. Těžiště knihovních fondů je v bohemikální literatuře, protože knihovně také náleží od roku 1935 ze zákona povinnost získávat a uchovávat ke studijním účelům úplnou domácí produkci knih, časopisů a dalších tiskových dokumentů.

Ve svých sbírkách má na 4 miliony knihovních jednotek, roční přírůstek je více než 50 tisíc dokumentů, odebírá více než 4 tisíce časopisů. Plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji.

2. Krajské knihovny

Krajské knihovny tvoří významný prvek systému knihoven a jsou hlavním garantem dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve svém kraji (dále VKIS). V krajských knihovnách je uchováván a veřejnosti zpřístupňován informační fond jinde nedostupný, jako jsou knižní fondy historické a regionální literatury. Knihovní fondy krajských knihoven jsou v univerzitních městech nenahraditelné pro studenty, vysokoškolské pedagogy a pracovníky z oblasti vědy a výzkumu.

Mezi krajské knihovny jsou zařazeny bývalé státní vědecké knihovny. Jejich význam se liší v závislosti na rozsahu a skladbě fondu, zpravidla však mají univerzální zaměření svého fondu.

Krajská knihovna má povinnost zajišťovat pro další knihovny v kraji (základní) tzv. regionální služby (vzdělávání knihovníků v regionech, funkce krajských vzdělávacích center; problematika výměnných fondů, organizace, evidence, doprava, financování; krajské systémy meziknihovních výpůjčních služeb; kontrola projektů VISK, koordinace a kooperace…).

1. kraj Jihočeský Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
2. kraj Jihomoravský Moravská zemská knihovna v Brně
3. kraj Karlovarský Krajská knihovna Karlovy Vary
4. kraj Královéhradecký Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
5. kraj Liberecký Krajská vědecká knihovna v Liberci
6. kraj Moravskoslezský Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
7. kraj Olomoucký Vědecká knihovna v Olomouci
8. kraj Pardubický Krajská knihovna v Pardubicích
9. kraj Plzeňský Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje
10. kraj Středočeský Středočeská vědecká knihovna v Kladně
11. kraj Ústecký vědecká knihovna
12. kraj Vysočina Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod
13. kraj Zlínský Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

3. Základní knihovny

Základní knihovny jsou knihovny provozované obcemi - veřejné knihovny obecní či městské (názvy: místní, lidová, městská knihovna...). Ve větších městech mívají své pobočky i v jednotlivých městských částech.

Slouží širokému spektru uživatelů (děti, důchodci, studenti, běžná veřejnost) k uspokojování jejich kulturních, ale i vzdělávacích potřeb. Jejich knihovní fondy obsahují v převážné míře beletrii, ale najdeme v nich i příručkovou (např. slovníky, encyklopedie) a populárně naučnou literaturu.

Vedle základních výpůjčních služeb poskytují další služby - např. pořádání kulturních akcí, přednášek, exkurze a seznámení s knihovnou pro školky a školy, zvláštní služby pro seniory a handicapované občany (rozvážení knih do nemocnic a domovů důchodců). Speciální službou je poskytování regionálních informací, tj. informací všeobecného charakteru vztahujících se k danému regionu (historie, kultura, ubytovací a restaurační zařízení, sport, podnikatelé a firmy, daně atd.).

4. Specializované knihovny

Specializované knihovny jsou knihovny zaměřené na jednotlivé obory lidského vědění - knihovny technické, lékařské, právnické, pedagogické, zemědělské, potravinářské, muzejní apod.). Tyto knihovny se snaží doplňovat v relativní úplnosti svůj fond podle stanoveného profilu. Zaměření knižního fondu vyplývá z činnosti institucí, které je zřizují – mohou to být knihovny řízené státními úřady nebo působící v rámci jiných subjektů (univerzit, vysokých škol, vědeckých institucí, muzeí, galerií, archivů...). Jsou určeny pro užší čtenářskou obec.

Specializované knihovny a základní knihovny se specializovanými knihovními fondy, vytvářejí sítě knihoven, které jsou orientovány na zajištění specializovaných informačních potřeb (např. vysokoškolské knihovny, knihovny Akademie věd České republiky, lékařské knihovny, muzejní knihovny) nebo budují kooperační systémy za účelem optimalizace přístupu k informačním zdrojům a vytváření systémů vyspělých informačně knihovnických služeb v celostátním i nadná-

rodním měřítku. Tyto knihovny mají rozhodující význam pro zajištění přístupu k odborným informacím a tvoří přirozenou infrastrukturu výzkumu a vývoje a odborného, zejména terciárního vzdělávání.

a) Univerzitní (vysokoškolské, akademické) knihovny

Knihovny se specializovaným fondem tištěných i elektronických zdrojů zaměřeným na zabezpečení vyučovaných oborů, nejen z hlediska získání informací, ale i rozvoje daného oboru v rámci výzkumných prací.

Systém knihoven jedné vysoké školy se většinou skládá z knihoven jednotlivých fakult a ústřední knihovny, která garantuje dostupnost a rozvoj nabízených služeb v rámci školy. Služby jsou poskytovány vyučujícím, ostatním zaměstnancům školy a studentům. Většina vysokoškolských knihoven poskytuje služby i zájemcům z řad veřejnosti v souladu se svým knihovním řádem.

Existující uspořádání VŠ knihoven:

– na ČVUT je to systém fakultních knihoven a knihoven vysokoškolských ústavů, stejně jako na MU v Brně zde chybí centrální knihovna, ta existuje pouze ve virtuální podobě
– na VŠB-TU Ostrava je celoškolská univerzitní knihovna,
– VUT v Brně má systém tzv. areálových knihoven,
– část knihovních fondů bývá zpravidla umístěna v tzv. katederních knihovnách.

b) Ústřední a odborné knihovny

Tak jsou označeny velké specializované knihovny, jejichž knihovní fondy tvoří vědecká a odborná literatura určitého oboru a oborů příbuzných. Jejími uživateli se může stát každý občan.

Národní pedagogická knihovna Komenského v Praze
Národní technická knihovna v Praze
Národní lékařská knihovna
Zemědělská a potravinářská knihovna v Praze
Knihovna Akademie věd ČR

c) Další specializované knihovny

Jsou to např. odborné knihovny výzkumných ústavů, ústavů Akademie věd ČR, podniková informační střediska, muzejní, galerijní, archivní, klášterní, zámecké knihovny, školní knihovny a další. Jejich knihovní fondy jsou oborově vymezené podle zaměření institucí, které je zřizují. Pro zajištění potřeb studentů a pracovníků vysokých škol jsou tyto fondy často dobrým doplňujícím zdrojem.

Parlamentní knihovna ČR
Knihovna Národního technického muzea
Knihovna Matematického ústavu AV ČR
Knihovna Fyzikálního ústavu AV ČR
Knihovna Národní galerie v Praze
Knihovna Národního archivu
Strahovská knihovna
Zámecká knihovna v Českém Krumlově